

Převratný květen 2005

18.července 2005 Hynek Fajmon

Květen letošního roku přinesl na evropské politické mapě tři zásadní změny. Byl to nejprve výsledek britských parlamentních voleb, výsledky voleb v německé spolkové zemi Severní Porýní-Vestfálsko a nakonec výsledek francouzského referenda o Evropské ústavě.

Důsledky těchto hlasování zásadním způsobem ovlivní další osud těchto tří největších západoevropských států a tím také osud celé Evropské unie včetně nás.

Podívejme se k čemu tedy vlastně došlo. Jako první se konaly začátkem května v Británii parlamentní volby. Zde došlo k očekávanému třetímu volebnímu vítězství labouristů pod vedením Tonyho Blaira. Přes toto vítězství utrpěl britský premiér značné ztráty v počtech získaných poslaneckých mandátů a komentátoři se shodovali v tom, že bude pravděpodobně v průběhu volebního období donucen k rezignaci a předání moci svému „korunnímu princí“ Gordonu Brownovi.

Druhé hlasování v pořadí se konalo v Německu v jedné z nejdůležitějších spolkových zemí – v Severním Porýní-Vestfálsku. Zde držela SPD vládu nepřetržitě desítky let. Pro kancléře Gerharda Schrödera (SPD) byl tedy výsledek těchto voleb klíčový. A voliči zde dali jasně najevo svou nespokojenost. CDU výrazně zvítězila a SPD naopak u voličů propadla. V šoku z této volební porážky se kancléř rozhodl k mimořádnému kroku, když oznámil, že Němci musí mít v co nejkratší době možnost rozhodnout o tom, kdo má v Německu vládnout. Spustil tak proces, který má vést k předčasným parlamentním volbám v Německu již na podzim tohoto roku. Křesťanští demokraté CDU-CSU tento záměr přivítali a nominovali do funkce svého kancléřského kandidáta předsedkyni CDU Angelu Merkelovou. Vzhledem ke stavu veřejného mínění se má za to, že dny Gerharda Schrödera ve funkci kancléře jsou téměř sečteny.

Konečně posledním důležitým květnovým hlasováním bylo francouzské referendum o Evropské ústavě. Verdikt francouzských voličů byl jasný. Proti textu hlasovalo více než 54% občanů při účasti dosahující téměř 70%. Tento výsledek byl jasným výpraskem francouzské politické elity v čele s prezidentem Jacquesem Chiracem. Paradoxem je, že referendum se ve Francii vůbec konat nemuselo. Euroústava mohla být bez problémů odhlasována v Národním shromáždění stejně jako v Bundestagu. Prezident Chirac však zopakoval stejnou chybu jako v roce 1997, kdy předčasně rozpustil Národní shromáždění v domněnání, že lid podpoří jeho stranické kolegy ve větší míře než předtím. Výsledkem tehdy byla ztráta většiny pravice a pětiletá vláda socialisty Jospina. Nyní Chirac doufal v manifestační podporu Evropské ústavy dohodnuté jeho předchůdcem Valérym Giscardem d'Estaig. Dočkal se ale přesného opaku.

Výsledek těchto tří hlasování se zásadním způsobem dotýká osudu Evropské ústavy. Zatímco Němci

dokument ratifikovali velkou většinou v Bundestagu a Francouzi jej odmítli v referendu, tak Britové takticky vyčkávali na to, jak věc dopadne jinde. Toto čekání se jim nakonec vyplatilo a nejvíce premiérovi Blairovi. Ten vyšel oslaben z výsledků parlamentních voleb a očekávalo se, že po předpokládaném negativním výsledku britského referenda k Evropské ústavě bude muset rezignovat a předat moc Gordonu Brownovi.

Nyní se ale objevila možnost záchrany. Britské referendum s předem jasným NO se prostě vypisovat nebude, přestože bylo již před řadou měsíců ohlášeno. Tím se Blair vyhne jisté porážce a s potěšením bude moci sledovat odchod svých dlouholetých rivalů Chiraca a Schrödera do politického důchodu. Německému kancléři zbývá do řádných voleb pouze rok a čtvrt (a do mimořádných voleb pouze několik měsíců) a francouzskému prezidentovi do prezidentských voleb dva roky. O tom, že by tyto volby mohli oba přežít, je možné již nyní velmi silně pochybovat.

A aby tomu všemu nebyl konec, tak Británie nyní přebírá předsednictví Evropské unie. Bude tedy moci kormidlovat daleko více než ostatní členské státy Unii směrem, který potřebuje. Již nyní je možné odhadnout také to, jak se projeví neúspěch Evropské ústavy v hospodaření Evropské unie a konkrétně v diskusi o tzv. finanční perspektivě EU 2007–2013. Němci, Francouzi a Britové se v mnoha věcech neshodnou, ale v jedné určitě ano, a to v tom, že není v jejich zájmu posílat přes evropský rozpočet do chudších států EU více peněz. Tento penězovod proto bude s téměř 100% jistotou omezen na minimum. První známkou toho je již Evropskou komisí předložený návrh rozpočtu na EU na rok 2006.

Dopady květnových hlasování ve Francii, Británii a Německu budeme velmi intenzivně cítit i v České republice. Především francouzské NON a následné holandské NEE euroústavě zásadně zasáhlo i českou debatu o tomto dokumentu a změnilo postavení jednotlivých hráčů v této diskusi. Odmítači euroústavy posílili své pozice, zatímco „proevropská vláda“ ztratila poslední zbytky své legitimacy. Poslední průzkum veřejného mínění na téma euroústava v ČR dokonce ukazuje, že poprvé převládlo NE i mezi veřejností.

Celkově vzato můžeme tedy konstatovat, že v evropské politice v květnu 2005 zvítězil Tony Blair. V České republice v tomtéž období zvítězil Václav Klaus a ODS.